

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

IX.517.1268.2017.MM

**Pan
gen. Jacek Kitliński
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej**

ul. Rakowiecka 37a
02-521 Warszawa

Do podległego mi Biura wpływają skargi osób pozbawionych wolności, przebywających w jednostkach penitencjarnych, które skarżą się na brak możliwości przeprowadzenia rozmowy telefonicznej z obrońcą lub pełnomocnikiem w sytuacji, gdy w danym dniu skorzystali z aparatu telefonicznego kontaktując się z innymi podmiotami (np. rodziną, osobami bliskimi, urzędem).

W dniu 1 stycznia 2017 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. poz. 2231), które w § 24 ust. 1 stanowi, że skazany może skorzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego jeden raz w ciągu dnia. W uzasadnionych przypadkach dyrektor może zezwolić skazanemu na przeprowadzenie dodatkowej rozmowy. W zakładzie karnym typu półotwartego lub otwartego dyrektor może określić większą częstotliwość korzystania przez skazanego z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Przepis § 24 ust. 3 dodatkowo stanowi, iż czas korzystania z aparatu telefonicznego jednorazowo nie może przekraczać 5 minut. Porządek wewnętrzny zakładu karnego może przewidywać dłuższy czas korzystania z aparatu

telefonicznego. Ograniczenie czasowe nie odnosi się jednak do rozmów z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w.

Analogiczne rozwiązanie w stosunku do tymczasowo aresztowanych przewiduje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. poz. 2290), które także weszło w życie w dniu 1 stycznia 2017 r. W § 28 ust. 1 regulaminu wskazuje się, że tymczasowo aresztowany, w odniesieniu do którego wydano zgodę, o której mowa w § 25 ust. 1, może skorzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego jeden raz w ciągu dnia. W uzasadnionych przypadkach dyrektor może zezwolić tymczasowo aresztowanemu na przeprowadzenie dodatkowej rozmowy. Ponadto, w stosunku do tymczasowo aresztowanych dodatkowo zawarto normę, w myśl której w pierwszej kolejności zapewnia się dostęp do aparatu telefonicznego tymczasowo aresztowanym zgłaszającym potrzebę porozumienia się z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym (§ 28 ust. 2).

Z analizowanych w Biurze RPO spraw wynika, iż zgodnie z interpretacją przywołanych przepisów przyjmowaną przez administrację jednostek penitencjarnych, osadzony, który przeprowadził rozmowę telefoniczną z rodziną czy urzędem, nie może już tego dnia przeprowadzić rozmowy telefonicznej z obrońcą lub pełnomocnikiem. Co więcej, mimo że przepisy dopuszczają możliwość przeprowadzenia drugiej rozmowy telefonicznej danego dnia w „przypadkach uzasadnionych”, w badanych sprawach osadzeni nie otrzymywali zgody nawet w tym trybie. Zgłoszona potrzeba nawiązania kontaktu z obrońcą, pełnomocnikiem, nie była bowiem uznawana za spełniającą wskazany warunek.

Analizując porządki wewnętrzne niektórych jednostek penitencjarnych również stwierdzono, iż zawierają one zapisy wskazujące wprost, że osadzony pozostaje przed wyborem tylko jednego połączenia telefonicznego dziennie.

Na tym tle należy zauważyć, że osadzonemu przysługuje zarówno prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi (art. 102 pkt 2 k.k.w.), jak i - odrębnie - prawo do komunikowania się z obrońcą, pełnomocnikiem (art. 102 pkt 7 k.k.w.).

Prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi rozwija art. 105 § 1 k.k.w., który określa, że wykonaniu tego prawa służą widzenia, korespondencja,

rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne, a w uzasadnionych wypadkach, za zgodą dyrektora zakładu karnego, również inne środki łączności.

Z kolei prawo do telefonicznego kontaktu skazanych z obrońcami i pełnomocnikami, wynika z dyspozycji art. 8 § 3 k.k.w., który określa, że skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób. Rozmowy z tymi osobami w trakcie widzeń i rozmowy telefoniczne nie podlegają kontroli. W stosunku do tymczasowo aresztowanych obowiązuje w tej mierze norma art. 215 § 1 k.k.w. i art. 217c k.k.w.

W mojej ocenie nieuprawnione jest zatem przyjęcie, że przeprowadzenie przez osadzonego rozmowy z rodziną czy urzędem w danym dniu, wyłącza możliwość przeprowadzenia przez niego rozmowy telefonicznej z obrońcą lub pełnomocnikiem, gdyż są to odrębne od siebie prawa. Prawo do kontaktowania się z obrońcą, pełnomocnikiem, określone w art. 102 pkt 7 k.k.w., stanowi realizację konstytucyjnego prawa do obrony. Zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

W doktrynie przyjmuje się, że konstytucyjne prawo do obrony muszą urzeczywistniać odpowiednie normy proceduralne i ich właściwa wykładnia przez organy stosujące, które sprawią, że prawo do obrony będzie miało charakter realny¹. Taka konkluzja została zawarta w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 listopada 2007 r., w którym wskazano, że prawo do obrony musi być także zagwarantowane proceduralnie po to, aby miało charakter realny i efektywny, a nie iluzoryczny i abstrakcyjny². Na element realności obrony wskazuje również orzecznictwo

¹ Por. S. Steinborn, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów [komentarz do art. 6 k.p.k.], LEX/el. 2016; T.H. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Artykuły 1-467, LEX, 2014.

² Wyrok TK z 28 listopada 2007 r., sygn. K 39/07, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 129, pkt III 11.2.1.

Sądu Najwyższego. W wyroku³ z dnia 7 lipca 2006 r. Sąd Najwyższy przyjął, że prawo do obrony, w tym korzystania z pomocy obrońcy, winno być realne.

Mając na uwadze przywołane akty prawne, poglądy doktryny i orzecznictwo, należy przyjąć, iż przeprowadzenie rozmowy telefonicznej z osobami innymi niż obrońca i pełnomocnik, nie może wyłączać możliwości przeprowadzenia drugiej rozmowy telefonicznej tego samego dnia także z osobami o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. i art. 215 § 1 k.k.w., w przypadku zgłoszenia takiej potrzeby. Przysługujące osadzonemu prawa - do kontaktu z rodziną i obrońcą - nie wykluczają się bowiem. Nie można także przystać na takie rozwiązanie, aby skorzystanie przez skazanego z kontaktu z adwokatem musiało być poprzedzone złożeniem przez niego prośby i uzyskaniem pozytywnego jej rozpatrzenia przez dyrektora jednostki penitencjarnej. Rozmowy z adwokatem, jako urzeczywistnienie prawa do obrony, nie powinny bowiem podlegać reglamentacji ani w zakresie czasu trwania ani częstotliwości.

Pragnę zwrócić uwagę Pana Dyrektora Generalnego, iż na gruncie uprzednio obowiązujących uregulowań prawnych nie występowały wątpliwości po stronie Służby Więziennej co do tego, iż rozmowy z obrońcą lub pełnomocnikiem nie podlegają limitom czasowym, ale też ograniczeniom co do częstotliwości. W odpowiedzi na wystąpienie generalne Rzecznika z dnia 24 lutego 2010 r. (nr sprawy RPO-111649-VII-7004.2/92) Dyrektor Generalny SW stwierdził (pismo z dnia 24 marca 2010 r., l. dz. BDG-070-32/10/205), że „rozmowy telefoniczne prowadzone przez skazanego z obrońcą są częścią czynności procesowych realizowanych w ramach postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości”. Zajął jednoznaczne stanowisko, iż „łączenie zasad prowadzenia rozmów skazanych z samoinkasujących aparatów telefonicznych, unormowanych w porządku wewnętrznym, z rozmowami telefonicznymi prowadzonymi z podmiotami o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. jest zatem niewłaściwe”.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 958), uprzejmie proszę Pana Dyrektora Generalnego o spowodowanie respektowania we wszystkich jednostkach penitencjarnych prawa osób pozbawionych wolności do obrony. Nastąpi to poprzez spowodowanie, że rozmowy z obrońcą lub pełnomocnikiem nie będą podlegały

³ Sygn. akt III KK 418/05, LEX nr 193010, Prokuratura i Prawo-wkł. 2006/12/5.

ograniczeniom w zakresie częstotliwości. Bardzo proszę o poinformowanie mnie o stanowisku w przedmiotowej kwestii.